

THE INFLUENCE OF GENDER, ADJUSTMENT, SOCIAL SUPPORT FROM FRIENDS, AND FAMILY CONNECTEDNESS ON RESILIENCE IN DISADVANTAGED ADOLESCENTS*

*Pornpimon Pramnoi, B.N.S**, Patcharin Nintachan, RN, Ph.D.***,
Sopin Sangon, RN, Ph.D.****, Nantiya Ekathikhomkit, RN, Ph.D.******

Abstract

Objective: The purpose of this research was to examine the influence of gender, adjustment, social support from friends, and family connectedness on resilience in disadvantaged adolescents.

Methods: The participants were 266 secondary school students studying in a school for disadvantaged adolescents in the central region of Thailand. Sample random sampling was used for sample selection. The research instruments for data collection included 1) Demographic Questionnaire, 2) Resilience Inventory, 3) Adjustment Questionnaire, 4) Social Support from Friends Questionnaire and 5) Family Connectedness Questionnaire. Reliabilities of the instrument 2 to 5 were .85, .87, .86 and .70 respectively. The descriptive statistics, Spearman rank correlation coefficient, point biserial correlation coefficient, and hierarchical multiple regression were used for data analyses.

Results: The results showed that gender was statistically significant associated with resilience ($r = .170$; $p < .01$). Adjustment, social support from friends, and family connectedness were positively and significantly associated with resilience ($r = .428, .457$, and $.211$ respectively; $p < .01$). Gender, adjustment, social support from friends, and family connectedness could jointly explained 34.0 percent of the variance of resilience in disadvantaged adolescents ($R^2 = .340$, $F = 33.651$, $p < .001$). The statistically significant factors influencing resilience in disadvantaged adolescents were social support from friends and adjustment.

Conclusion: The results of this study might be utilized to develop guidelines for strengthening resilience in disadvantaged adolescents.

Keywords: disadvantaged adolescents, resilience, adjustment, social support from friends, family connectedness

*Thesis, Master of Nursing Science Program in Psychiatric and Mental Health Nursing, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University

**Student, Master of Nursing Science Program in Psychiatric and Mental Health Nursing, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University

***Corresponding author: Associate Professor, Ramathibodi School of Nursing, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University, e-mail: patcharin.nin@mahidol.edu

****Assistant Professor, Ramathibodi School of Nursing, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University

*****Lecturer, Ramathibodi School of Nursing, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University

Received: 19 March 2023, Revised: 3 July 2023, Accepted: 10 July 2023

อิทธิพลของเพศ การปรับตัว การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน และความผูกพัน ในครอบครัวต่อความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาส*

พรพิมล พรมน้อย, พย.บ. **, พัชรินทร์ นินทจันทร์, RN, Ph.D. ***,

โสภณ แสงอ่อน, RN, Ph.D. ****, นันทิยา เอกอริคมกิจ, RN, Ph.D. ****

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ : เพื่อศึกษาอิทธิพลของเพศ การปรับตัว การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน และความผูกพันในครอบครัว ต่อความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาส

วิธีการศึกษา : การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงทำนาย กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 ของโรงเรียนสำหรับเด็กด้อยโอกาสแห่งหนึ่งในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย จำนวน 266 คน การเลือกตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 5 ส่วน ได้แก่ 1) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป 2) แบบประเมินความแข็งแกร่งในชีวิต 3) แบบประเมินการปรับตัว 4) แบบประเมินการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน และ 5) แบบประเมินความผูกพันในครอบครัว หากความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ส่วนที่ 2 ถึงส่วนที่ 5 ในกลุ่มตัวอย่าง ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .85, .87, .86 และ .70 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยาย สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพอยท์ไบซีเรียล สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สเปียร์แมน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเชิงชั้น

ผลการศึกษา : ผลการวิจัยพบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับความแข็งแกร่งในชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .170; p < .01$) การปรับตัว การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน และความผูกพันในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความแข็งแกร่งในชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .428, r = .457$, และ $r = .211$ ตามลำดับ; $p < .01$) และพบว่า เพศ การปรับตัว การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน และความผูกพันในครอบครัวสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาสกลุ่มนี้ได้ร้อยละ 34.0 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($R^2 = .340, F = 33.651, p < .001$) โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความแข็งแกร่งในชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน และการปรับตัว

สรุป : ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลในการพัฒนาแนวทางในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิตให้กับวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาสต่อไป

คำสำคัญ : วัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาส, ความแข็งแกร่งในชีวิต, การปรับตัว, การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน, ความผูกพันในครอบครัว

*วิทยานิพนธ์ หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

**นักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

***ผู้ประสานงานบทความ: รองศาสตราจารย์ โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล,

e-mail: patcharin.nin@mahidol.edu

****ผู้ช่วยศาสตราจารย์ โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

*****อาจารย์ โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

วันที่รับ: 19 มีนาคม 2566, วันที่แก้ไข: 3 กรกฎาคม 2566, วันที่ตอบรับ: 10 กรกฎาคม 2566

ความสำคัญของปัญหา

วัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ มีการสร้างเอกลักษณ์แห่งตน ต้องการความเป็นอิสระ ต้องการการยอมรับจากบุคคลอื่น ทั้งจากกลุ่มเพื่อน ครอบครัว และสังคม อีกทั้งยังเป็นช่วงวัยที่ต้องปรับตัวจากวัยเด็กเข้าสู่วัยผู้ใหญ่มากขึ้นและต้องมีความรับผิดชอบที่มากขึ้น การเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย ส่งผลต่อความรู้สึก ความคิดการตัดสินใจ และการมีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบตัวของวัยรุ่น (Khare, 2018; Santrock, 2011; World health organization [WHO], 2023) วัยรุ่นที่ไม่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อาจส่งผลให้เติบโตเป็นวัยรุ่นที่มีปัญหาได้ เช่น ปัญหาด้านการเรียน ปัญหาทางสังคม ปัญหาพฤติกรรม และปัญหาสุขภาพจิต เป็นต้น (รัตติกาล ยศสุข, 2553; ศุภางค์ สองเมือง, 2554) สังคมในปัจจุบันมีวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาสที่นอกจากจะต้องเผชิญกับการปรับตัวมากมาย ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจและสังคมเช่นเดียวกับวัยรุ่นทั่วไปแล้ว ยังต้องประสบกับปัญหาต่างๆ จากการที่อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม หรืออยู่ในสถานภาพที่ด้อยกว่าวัยรุ่นโดยทั่วไป (อมรวิรัช นาคกรรพ, 2557; Auerswald et al., 2017)

วัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาส เป็นวัยรุ่นที่ตกอยู่ในสภาวะที่ยากลำบาก หรืออยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ขาดโอกาสทางสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษา ทำให้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ด้อยกว่าวัยรุ่นปกติทั่วไป มีภาวะเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาในหลาย ๆ ด้าน ทั้งปัญหาด้านพฤติกรรม และปัญหาสุขภาพจิต

(Auerswald et al., 2017; Chowdry & McBride, 2017) จากการศึกษาในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาส พบว่ากลุ่มวัยรุ่นที่ถูกทอดทิ้ง มักขาดความรักความอบอุ่น มีปัญหาทางด้านสุขภาพจิต เช่น วิตกกังวล ซึมเศร้า เป็นต้น กลุ่มวัยรุ่นเร่ร่อน มักประสบปัญหาการถูกทารุณกรรม ปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ เช่น การสูบบุหรี่ ดื่มสุรา การใช้สารเสพติด การขายบริการทางเพศและอาชญากรรม เป็นต้น (อมรวิรัช นาคกรรพ, 2557; Child Welfare Information Gateway, 2018) ส่วนวัยรุ่นกลุ่มยากจน เสี่ยงต่อการเกิดปัญหาทางพฤติกรรมและปัญหาทางอารมณ์ อีกทั้งในระยะยาวอาจส่งผลให้เกิดปัญหาสุขภาพจิต หรืออาจมีการใช้สารเสพติด (Jané-Llopis & Braddick, 2008) กลุ่มที่ถูกทารุณกรรม มักพบปัญหามีพฤติกรรมไม่เหมาะสม มีพฤติกรรมก้าวร้าว มีปัญหาด้านการมีปฏิสัมพันธ์ต่อผู้อื่น ปัญหาด้านการรู้คิด รวมถึงปัญหาด้านอารมณ์ เช่น กลัว วิตกกังวล ซึมเศร้า (Jané-Llopis & Braddick, 2008; Ma et al., 2016) นอกจากนี้ยังพบว่า วัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาสที่ต้องเข้าเรียนในโรงเรียนประจำมักมีปัญหาในด้านการปรับตัว โดยเฉพาะการปรับตัวกับเพื่อน ซึ่งเป็นบุคคลที่วัยรุ่นให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก (ศุภางค์ สองเมือง, 2554) ปัญหาทางด้านพฤติกรรม เช่น การขโมยของ การใช้สารเสพติด การรวมกลุ่มกันฝ่าฝืนกฎของโรงเรียน พฤติกรรมทางเพศไม่เหมาะสม รวมถึงปัญหาทางด้านจิตใจ เช่น วิตกกังวล ซึมเศร้า รู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำ เป็นต้น (อมรวิรัช นาคกรรพ, 2557)

แม้ว่าวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาสต้องเผชิญกับ

การปรับตัวทั้งทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านจิตสังคม และสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียดมากมาย แต่ก็มีวัยรุ่นด้อยโอกาสบางรายสามารถผ่านพ้นช่วงวัยนี้ไปได้ด้วยดี จากการศึกษาที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการที่วัยรุ่นมีความแข็งแกร่งในชีวิต (Resilience) ซึ่งจะช่วยให้บุคคลสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพท่ามกลางเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียดในชีวิต และสามารถนำพาชีวิตของตนให้ผ่านพ้นจากการได้รับผลกระทบที่เกิดจากสถานการณ์นั้นได้ (พัชรินทร์ นินทจันทร์, 2558; Grotberg, 1995; Masten, 2013; Werner & Smith, 2001) ซึ่งความแข็งแกร่งในชีวิต (Resilience) หมายถึง ความสามารถของบุคคล ครอบครัว และชุมชนที่ใช้ในการจัดการกับสถานการณ์ที่ยากลำบาก สามารถป้องกัน ลดความรุนแรงและผ่านพ้นผลกระทบที่จะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พัชรินทร์ นินทจันทร์, 2558; Grotberg, 1995) ความแข็งแกร่งในชีวิต ตามแนวคิดของ Grotberg (1995) มี 3 องค์ประกอบหลัก ที่แต่ละบุคคลจะนำมาใช้เมื่อต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่เลวร้าย เพื่อลดความรุนแรง และสามารถผ่านพ้นสถานการณ์นั้นไปได้ คือ 1) I have (ฉันมี...) เป็นแหล่งสนับสนุนภายนอกที่ส่งเสริมให้เกิดความแข็งแกร่งในชีวิต 2) I am (ฉันเป็นคน...) เป็นความเข้มแข็งภายในของแต่ละบุคคล และ 3) I can (ฉันสามารถที่จะ...) เป็นความสามารถและทักษะในการจัดการกับปัญหาและสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (พัชรินทร์ นินทจันทร์, 2558; Grotberg, 1995; 1997)

การที่วัยรุ่นจะมีความแข็งแกร่งในชีวิต

มากหรือน้อยนั้น มีความเกี่ยวข้องกับหลากหลายปัจจัย จากการศึกษาปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับ ความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่นทั่วไปและวัยรุ่นด้อยโอกาส พบว่ามีทั้งปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวก ทางลบ ปัจจัยที่มีผลการศึกษาไม่แน่นอน และปัจจัยที่ทั้งมีความสัมพันธ์และสามารถทำนายความแข็งแกร่งในชีวิตได้ โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความแข็งแกร่งในชีวิต ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง (มะลิวรรณ วงษ์จันทร์, พชรินทร์ นินทจันทร์ และโสภณ แสงอ่อน, 2558; Chung et al., 2018) บรรยากาศในครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อน (มะลิวรรณ วงษ์จันทร์ และคณะ, 2558) แรงสนับสนุนทางสังคม (มะลิวรรณ วงษ์จันทร์ และคณะ, 2558; Peng et al., 2012) การมีประสบการณ์ทางด้านบวก การมีความสุขในชีวิต (Gomez et al., 2013) การปรับตัว ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ (Altundag & Bulut, 2014) ความภาคภูมิใจในตนเอง (ธัญญภัทร์ ศิริชชนราโรจน์, สกมล วรเจริญศรี และปริญญามีสุข, 2560) และการมองโลกในแง่ดี (Sabouripour & Roslan, 2015) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับความแข็งแกร่งในชีวิต ได้แก่ ความเครียด เหตุการณ์ที่สร้างความยุ่งยากใจ (Gomez et al., 2013; Peng et al., 2012) ความเครียดสะสม (Wild et al., 2013) การรับรู้ความเครียด (Gomez et al., 2013; Solomon, 2013) ปัญหาทางสุขภาพจิต (Peng et al., 2012) และภาวะซึมเศร้า (Chung et al., 2018) ส่วนปัจจัยที่มีผลการศึกษาไม่แน่นอน เช่น ปัจจัยเพศ มีการศึกษาในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาสและวัยรุ่นทั่วไประดับชั้นมัธยมศึกษาพบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับความแข็งแกร่งใน

ชีวิต (พัชรินทร์ นันทจันทร์, ศรีสุดา วณาสิติน, ลัดดาแสนสีหา, ขวัญพนมพร ธรรมไทยและพิศสมัย อรทัย, 2554; ศิริพร ณ นคร, 2561) อย่างไรก็ตาม การศึกษาในวัยรุ่นด้อยโอกาส ในประเทศแอฟริกาใต้และประเทศนอร์เวย์ พบว่า เพศชายมีความแข็งแกร่งในชีวิตสูงกว่าเพศหญิง (Moksnes & Lazarewicz, 2017; Wild et al., 2013) นอกจากนี้ บางการศึกษาในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในประเทศไนจีเรีย พบว่า เพศไม่มีความสัมพันธ์กับความแข็งแกร่งในชีวิต (Salami, 2010) ส่วนปัจจัยด้านอายุ จากการศึกษาในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาสที่กำลังศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 พบว่า อายุ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความแข็งแกร่งในชีวิต (พัชรินทร์ นันทจันทร์, วาริรัตน์ ถาน้อย, โสภณ แสงอ่อน, มาณวิภา พัฒนมาศ และช่อทิพย์ อินทรรักษา, 2560) แต่จากการศึกษาในวัยรุ่นด้อยโอกาสในประเทศแอฟริกาใต้ พบว่า อายุมีความสัมพันธ์ทางลบกับความแข็งแกร่งในชีวิต (Wild et al., 2013) นอกจากนี้การศึกษาในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในประเทศโปรตุเกส พบว่า อายุไม่มีความสัมพันธ์กับความแข็งแกร่งในชีวิต (Dias & Cadime, 2017) และการศึกษาในวัยรุ่นด้อยโอกาสกลุ่มผู้อพยพ ในประเทศออสเตรเลีย พบว่า อายุ ไม่มีความสัมพันธ์กับความแข็งแกร่งในชีวิต (Ziaian et al., 2012)

สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และสามารถทำนายความแข็งแกร่งในชีวิต ได้แก่ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกและสามารถทำนายความแข็งแกร่งในชีวิต เช่น การควบคุมตนเอง (อรพินทร์ ชูชม, สุภาพร ธนะชานันท์ และทัศนากกิด,

2555; Dias & Cadime, 2017; Mestre et al., 2017) การมองโลกในแง่ดี ความเชื่ออำนาจในตน ความสัมพันธ์ที่ดีกับบิดามารดา การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน ความสัมพันธ์กับเพื่อน (อรพินทร์ ชูชม และคณะ, 2555) การเห็นคุณค่าในตนเอง (สุวิณี ภารา, 2555; Karatas & Cakar, 2011) การปรับตัว (สุวิณี ภารา, 2555) ประเพณีครอบครัว ความผูกพันในครอบครัว (พัชรินทร์ กระแสดีชัย, วรณิ เดียววิเศษ และจินตนา วัชรสินธุ์, 2554) การแสดงอารมณ์ทางบวก ความสามารถในการเข้าสังคม (Mestre et al., 2017) สิ่งแวดล้อมทั้งโรงเรียน บ้าน ชุมชน และเพื่อน การมีเป้าหมายในชีวิต (Dias & Cadime, 2017) ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางลบและสามารถทำนายความแข็งแกร่งในชีวิต เช่น เหตุการณ์ที่สร้างความยุ่งยากใจ (พัชรินทร์ นันทจันทร์ และคณะ, 2560) ความว้าเหว่ (Altundag & Bulut, 2014; Rew et al., 2001) ความสิ้นหวัง (Karatas & Cakar, 2011; Rew et al., 2001) และภาวะกดดันทางจิตใจ (Perron et al., 2014)

จะเห็นได้ว่าวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาสเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาในหลายด้าน รวมถึงขาดโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านสติปัญญา อารมณ์ และจิตใจอย่างเหมาะสม ซึ่งจะส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาด้านการปรับตัว และการดำรงชีวิตได้ (อนันต์ อุ้นแก้ว, 2544) จากการทบทวนวรรณกรรมก็พบว่าการศึกษาเกี่ยวกับความแข็งแกร่งในชีวิตและปัจจัยที่สัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อความแข็งแกร่งในชีวิตของวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาสในประเทศไทยยังมีค่อนข้างจำกัด และมี

บางปัจจัยที่มีผลการศึกษายังไม่แน่นอน เช่น เพศ เป็นต้น การศึกษาความสามารถในการทำนายความแข็งแกร่งในชีวิตของปัจจัยเพศ การปรับตัว การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน และความผูกพันในครอบครัวในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาสมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ผลการศึกษาจะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาแนวทางในการสร้างเสริมความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปรับตัว การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน ความผูกพันในครอบครัว และความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาส
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเพศ การปรับตัว การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน และความผูกพันในครอบครัวกับความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาส
3. เพื่อศึกษาความสามารถของปัจจัยเพศ การปรับตัว การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน และความผูกพันในครอบครัว ในการร่วมกันทำนายความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาส

สมมติฐานการวิจัย

1. เพศ การปรับตัว การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน และความผูกพันในครอบครัว มีความสัมพันธ์กับความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาส
2. เพศ การปรับตัว การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน และความผูกพันในครอบครัว สามารถร่วมกันทำนายความแข็งแกร่งในชีวิตใน

วัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาส

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับความแข็งแกร่งในชีวิตและปัจจัยที่เกี่ยวข้องในวัยรุ่นทั่วไปและวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาส ดังนี้

ความแข็งแกร่งในชีวิต เป็นความสามารถหรือศักยภาพของบุคคลในการยืนหยัดอยู่อย่างมีประสิทธิภาพท่ามกลางสถานการณ์อันเลวร้าย หรือเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียดในชีวิต พร้อมทั้งสามารถที่จะฟื้นตัวและนำพาตนเองให้ผ่านพ้นจากผลกระทบที่ได้รับอย่างรวดเร็ว ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น (พัชรินทร์ นินทจันทร์, 2558; Grotberg, 1995; Rutter, 2012) ตามแนวคิดของกรอทเบิร์ก (Grotberg, 1995) ความแข็งแกร่งในชีวิตมี 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ I have (ฉันมี ...) I am (ฉันเป็นคนที่...) และ I can (ฉันสามารถที่จะ...) (พัชรินทร์ นินทจันทร์, 2558; Grotberg, 1995) มีรายละเอียดดังนี้ 1) I have (ฉันมี ...) เป็นแหล่งสนับสนุนภายนอก (External supports) ที่ส่งเสริมให้เกิดความแข็งแกร่งในชีวิต เช่น มีคนในครอบครัวและนอกครอบครัวที่เชื่อใจได้ มีตัวอย่างที่ดีในการทำสิ่งต่าง ๆ มีคนที่พร้อมจะให้กำลังใจ มีครอบครัวและชุมชนที่มั่นคง เป็นต้น 2) I am (ฉันเป็นคนที่...) เป็นความเข้มแข็งภายใน (Inner strengths) ของแต่ละบุคคล เช่น มีความภูมิใจในตนเอง เป็นคนมีพื้นฐานอารมณ์ดี พร้อมทั้งจะยอมรับและยกย่องผู้อื่น พร้อมทั้งจะรับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองกระทำและยอมรับผลของการกระทำนั้น มี

ความสามารถวางแผนอนาคตได้ เป็นต้น และ 3) I can (ฉันสามารถที่จะ...) เป็นปัจจัยด้านทักษะในการจัดการกับปัญหาและสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal and problem-solving skills) เช่น สามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ทั้งการเรียน การทำงาน รู้จักขอความช่วยเหลือจากใครสักคนได้ในเวลาที่ต้องการ มีอารมณ์ขันเพื่อผ่อนคลายความเครียดให้ตนเอง เป็นต้น จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความแข็งแกร่งในชีวิตมีหลากหลาย ซึ่งปัจจัยคัดสรรที่เกี่ยวข้องกับความแข็งแกร่งในชีวิตในการศึกษานี้ ได้แก่ เพศ การปรับตัว การสนับสนุนทางสังคมกับเพื่อน และความผูกพันในครอบครัว ดังนี้

เพศ พัฒนาการของวัยรุ่นชายและวัยรุ่นหญิงมีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ การรู้คิด จิตสังคม และพฤติกรรม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในหลายด้านดังกล่าวนี้ ทำให้วัยรุ่นต้องมีการปรับตัวเป็นอย่างมาก เพื่อให้สามารถยืนหยัดและเติบโตต่อไป จากการศึกษาในวัยรุ่นด้อยโอกาสที่เป็นผู้อพยพลี้ภัยในประเทศออสเตรเลีย (Ziaian et al., 2012) วัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาสชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 (ศิริพร ณ นคร, 2561) นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในประเทศโปรตุเกส (Dias & Cadime, 2017) และวัยรุ่นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 (พัชรินทร์ นินทจันทร์ และคณะ, 2554) พบว่า เพศหญิงมีความแข็งแกร่งในชีวิตมากกว่าเพศชาย อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในประเทศนอร์เวย์ พบว่า เพศชายมีความแข็งแกร่งในชีวิตมากกว่าเพศหญิง (Moksnes & Lazarewicz,

2017) นอกจากนี้ในบางการศึกษา เช่น การศึกษาในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในประเทศจีน (Chung et al., 2018) วัยรุ่นด้อยโอกาสกลุ่มไร้บ้าน ประเทศสหรัฐอเมริกา (Rew et al., 2001) และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในประเทศไนจีเรีย พบว่า เพศไม่มีความสัมพันธ์กับความแข็งแกร่งในชีวิต (Salami, 2010)

การปรับตัว เป็นความสามารถของบุคคลในการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองในการพยายามจัดการกับความเครียดหรือปัญหาที่เกิดขึ้น ปรับเปลี่ยนความคิด และพฤติกรรมของตนเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความต้องการของตนเองกับสภาพแวดล้อม หรือสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ตนเองสามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งบุคคลอาจมีการปรับตัวในหลาย ๆ ด้าน เช่น การปรับตัวด้านการเรียน การปรับตัวด้านสังคม การปรับตัวด้านอารมณ์ส่วนตัว และการปรับตัวด้านความรู้สึกล่อสัดการศึกษา เป็นต้น (อมราพร สุรการ, 2555; Baker et al., 1985) ทั้งนี้การที่วัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาสต้องเข้ามาศึกษาในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ทำให้วัยรุ่นต้องมีการปรับตัวอย่างมาก แต่เมื่อวัยรุ่นมีเพื่อนหรือบุคคลอื่นในโรงเรียน คอยให้ความช่วยเหลืออยู่เสมอ (I have) ทำให้วัยรุ่นมีความรับผิดชอบ รู้สึกเป็นที่รักของเพื่อนและบุคคลอื่น (I am) ส่งเสริมให้สามารถปรับตัวได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ สามารถจัดการความเครียดของตนเองได้อย่างเหมาะสม และสามารถขอความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นได้ (I can) (พัชรินทร์ นินทจันทร์, 2558; อมราพร สุรการ, 2555; Grotberg, 1995) ดังนั้นเมื่อวัยรุ่นกลุ่มด้อย โอกาสมีการปรับตัวที่ดี จึงมี

แนวโน้มที่จะมีความแข็งแกร่งในชีวิตที่สูง จากการศึกษาในกลุ่มวัยรุ่นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร (สุวิณี ภารา, 2555) และกลุ่มวัยรุ่นซึ่งเป็นนักศึกษาปริญญาตรี ประเทศสหรัฐอเมริกา (Haktanir et al., 2021) พบว่าการปรับตัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความแข็งแกร่งในชีวิต

การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน เป็น การที่บุคคลรับรู้ถึงการได้รับการสนับสนุน และได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนในโรงเรียนทางด้าน อารมณ์ ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านการประเมิน และ ด้านเครื่องมือ เพื่อส่งเสริมให้บุคคลมีศักยภาพใน การทำหน้าที่ของตน และช่วยลดปัญหาอุปสรรค ในชีวิตได้ (อมราพร สุรการ, 2555; Malecki & Demaray, 2002; Malecki et al., 2014) ซึ่งวัยรุ่นที่ ได้รับการสนับสนุนทางสังคมที่ดีจากเพื่อน ทำให้ วัยรุ่นรู้สึกว่าตนเองมีเพื่อนที่เข้าใจ คอยให้ คำแนะนำหรือคำปรึกษา สนับสนุนช่วยเหลือใน เรื่องต่าง ๆ แสดงความรัก ความห่วงใย และให้ กำลังใจ (I have) อันน่าจะเอื้ออำนวยให้วัยรุ่นรู้สึกว่าตนเองเป็นบุคคลที่เป็นที่รักของเพื่อน (I am) และสามารถขอความช่วยเหลือจากเพื่อนเมื่อตนเอง มีปัญหาหรือมีเรื่องไม่สบายใจ (I can) (พัชรินทร์ นินทจันทร์, 2558; อมราพร สุรการ, 2555; Grotberg, 1995) ดังนั้นวัยรุ่นด้อยโอกาสที่มีการสนับสนุน ทางสังคมจากเพื่อนสูง จึงน่าจะมีแนวโน้มที่จะมี ความแข็งแกร่งในชีวิตที่สูง จากการศึกษาในวัยรุ่น กลุ่มด้อยโอกาส ซึ่งมีปัญหาด้านสถานะทาง เศรษฐกิจ ประเทศอังกฤษ (Graber et al., 2016) กลุ่มวัยรุ่นซึ่งเป็นกลุ่มด้อยโอกาสที่ครอบครัวมี

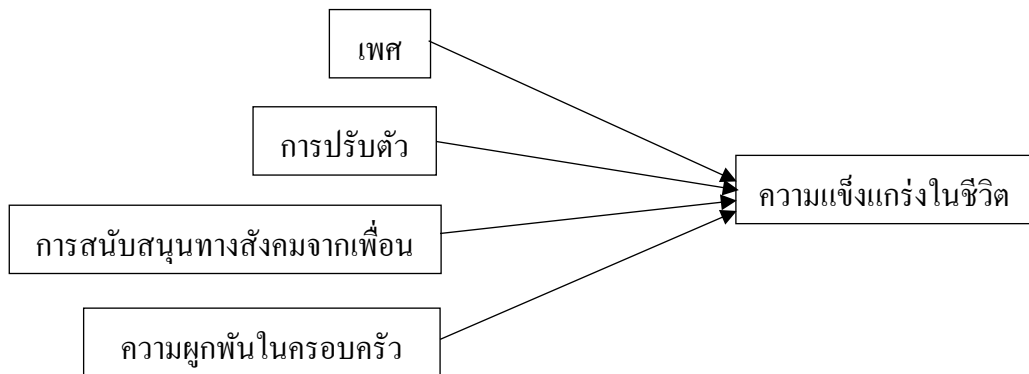
รายได้ต่ำในแถบชนบท ประเทศสหรัฐอเมริกา (Markstrom et al., 2000) และกลุ่มวัยรุ่นซึ่งเป็น นักศึกษาปริญญาตรี (อรพินทร์ ชูชม และคณะ, 2555) พบว่า การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนมี ความสัมพันธ์ทางบวกกับความแข็งแกร่งในชีวิต

ความผูกพันในครอบครัว เป็นการรับรู้ ของวัยรุ่นต่อบรรยากาศความรู้สึกผูกพันระหว่าง สมาชิกในครอบครัว ได้แก่ ความรู้สึกใกล้ชิดกับ บิดามารดา การได้รับการเอาใจใส่ดูแล ความพอใจ ในสัมพันธภาพภายในครอบครัว รู้สึกเป็นที่รักและ เป็นที่ต้องการในครอบครัว (Resnick et al., 1997) ครอบครัวถือเป็นแหล่งสนับสนุนพื้นฐานของ วัยรุ่น โดยมีสมาชิกในครอบครัวเป็นผู้สนับสนุน หลัก ความผูกพันในครอบครัวจึงเป็นปัจจัยที่ช่วย สร้างเสริมความแข็งแกร่งในชีวิต โดยเมื่อวัยรุ่นมี ความใกล้ชิดกับบิดามารดา ได้รับการดูแลเอาใจใส่ จากสมาชิกในครอบครัว (I have) ทำให้วัยรุ่นรู้สึก เป็นที่รักเป็นที่ต้องการของครอบครัว มีความพอใจ ในสัมพันธภาพภายในครอบครัว (I am) และ สามารถขอความช่วยเหลือจากคนในครอบครัวเมื่อ ต้องการได้ (I can) วัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาสที่มีความ ผูกพันในครอบครัวสูง จึงน่าจะมีแนวโน้มที่จะมี ความแข็งแกร่งในชีวิตสูง จากการศึกษาในกลุ่ม วัยรุ่นชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์การศึกษานอก ระบบ (กศน.) และชั้นปวช. 1 - 3 พบว่า ความ ผูกพันในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับ ความแข็งแกร่งในชีวิต และสามารถทำนายความ แข็งแกร่งในชีวิตของวัยรุ่น (วัชรินทร์ กระแสศรัย และคณะ, 2554) การศึกษาในนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาในประเทศตุรกี พบว่า ความผูกพันใน

ครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความแข็งแรงในชีวิต (Erdem, 2017) และการศึกษาในกลุ่มอาสาสมัครที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ในประเทศออสเตรเลีย พบว่า ความผูกพันในครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความแข็งแรงในชีวิต และมีอิทธิพลโดยตรงกับความแข็งแรงในชีวิต

(Marriner et al., 2014)

อาจจะกล่าวได้ว่า เพศ การปรับตัว การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน และความผูกพันในครอบครัวจึงน่าจะสามารถร่วมกันทำนายความแข็งแรงในชีวิตในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาสได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทำนาย (predictive study design) กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 ของโรงเรียนสำหรับเด็กด้อยโอกาส สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพื้นที่ภาคกลางที่มีความเข้าใจ สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ และสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย เก็บข้อมูลในช่วงเดือนสิงหาคม ถึงเดือนกันยายน 2563 การเลือกตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยที่จำนวนแต่ละระดับชั้นคิดตาม

สัดส่วน

การกำหนดขนาดตัวอย่าง

การคำนวณกลุ่มตัวอย่างใช้หลัก Power analysis ของโคเฮน (Cohen, 1992) โดยใช้โปรแกรม G*Power (Faul et al., 2007) ซึ่งในการศึกษานี้ใช้การวิเคราะห์สถิติถดถอยเชิงพหุคูณ (multiple regression analysis) กำหนดค่าขนาดอิทธิพล (effect size) จากการทบทวนวรรณกรรม (วัชรินทร์ กระแสสัตย์ และคณะ, 2554; Graber et al., 2016; Haktanir et al., 2021; Wild et al., 2013) โดยกำหนดขนาดอิทธิพล Small effect size ค่าอำนาจการ

ทดสอบ (power) เท่ากับ .80 คำนวณสำคัญทางสถิติ (α) เท่ากับ .05 และจำนวนตัวแปรทำนาย (number of predictors) 4 ตัวแปร ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 244 ราย และเพิ่มอีกร้อยละ 10 เพื่อป้องกันความไม่สมบูรณ์ของข้อมูล ดังนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เท่ากับ 268 คน ในการศึกษาครั้งนี้มีผู้ยินดีเข้าร่วมการวิจัยและตอบแบบสอบถามสมบูรณ์จำนวน 266 คน ซึ่งมีความเพียงพอตามข้อกำหนดข้างต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบประเมินข้อมูลทั่วไป เป็นแบบประเมินที่สร้างขึ้นโดยผู้วิจัย ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นการศึกษา ศาสนา เชื้อชาติ สถานภาพ สมรสของบิดามารดา การพักอาศัยที่บ้าน ผู้ปกครอง จำนวนพี่น้อง ระดับการศึกษาของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง อาชีพของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง รายได้ของครอบครัว เงินค่าใช้จ่ายที่ได้รับจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง และความเพียงพอของเงินค่าใช้จ่ายที่ได้รับ

ส่วนที่ 2 แบบประเมินความแข็งแกร่งในชีวิต เป็นแบบประเมินที่พัฒนาโดยพัชรินทร์ นินทจันทร์ (2558) ตามแนวคิดความแข็งแกร่งในชีวิตของกรอทเบิร์ก (Grotberg, 1995) ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 28 ข้อ ซึ่งมี 3 องค์ประกอบ คือ 1) I have (ฉันมี...) 2) I am (ฉันเป็นคนที่...) และ 3) I can (ฉันสามารถที่จะ...) ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า มี 5 ระดับ ตั้งแต่ 1 - 5

คะแนน โดยที่ 1 คะแนน หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไปจนถึง 5 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง คะแนนรวมมีค่าตั้งแต่ 28 - 140 คะแนน โดยคะแนนรวมสูง แสดงว่ามีความแข็งแกร่งในชีวิตสูงจากการหาความเชื่อมั่นของแบบประเมินความแข็งแกร่งในชีวิตในการศึกษาครั้งนี้ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบราค เท่ากับ .85

ส่วนที่ 3 แบบประเมินการปรับตัว เป็นแบบประเมินที่พัฒนาโดยอมราพร สุรการ (2555) จากแบบวัด The Student Adaptation to College Questionnaire (SACQ) ของเบเกอร์ และคณะ (Baker et al., 1985) และข้อมูลขั้นต้นที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิดของผู้พัฒนา ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 51 ข้อ โดยแบ่งการปรับตัวเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การปรับตัวด้านการเรียน การปรับตัวด้านสังคม การปรับตัวด้านอารมณ์ส่วนตัว และการปรับตัวด้านความรู้สึกล่อลวงต่อสถานศึกษา ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า มี 6 ระดับ ตั้งแต่ 1 - 6 คะแนน โดยที่ 1 คะแนน หมายถึง ไม่จริงเลย ไปจนถึง 6 คะแนน หมายถึง จริงที่สุด การแปลผลคะแนนเฉลี่ยรวมที่ได้อยู่ระหว่าง 1.00 - 6.00 จากการหาความเชื่อมั่นของแบบประเมินการปรับตัวในการศึกษาครั้งนี้ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบราค เท่ากับ .87

ส่วนที่ 4 แบบประเมินการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน เป็นแบบประเมิน ที่พัฒนาโดยอมราพร สุรการ (2555) จากแบบวัด Child and Adolescent Social Support Scale (CASSS) ของมาเลคกี และคณะ (Malecki et al, 2014) เพื่อใช้ประเมินการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน

ใน 4 ด้าน ได้แก่ การสนับสนุนด้านอารมณ์ การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร การสนับสนุนด้านการประเมิน และการสนับสนุนด้านเครื่องมือ จำนวนข้อคำถามทั้งหมด 23 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า มี 6 ระดับ ตั้งแต่ 1 - 6 คะแนน โดยที่ 1 คะแนน หมายถึง ไม่จริงเลย ไปจนถึง 6 คะแนน หมายถึง จริงที่สุด การแปลผลค่าเฉลี่ยที่ได้อยู่ระหว่าง 1.00 - 6.00 จากการหาความเชื่อมั่นของแบบประเมินการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนในการศึกษาครั้งนี้ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบราก เท่ากับ .86

ส่วนที่ 5 แบบประเมินความผูกพันในครอบครัว เป็นแบบประเมิน ที่พัฒนาโดย พิศมัย นพรัตน์ (2543) ตามแนวคิดของเรชนิก และคณะ (Resnick et al., 1997) เพื่อประเมินการรับรู้ของวัยรุ่นต่อบรรยากาศความผูกพันในครอบครัว ประกอบด้วย ความใกล้ชิดครอบครัว การรับรู้ถึงการเอาใจใส่จากครอบครัว ความพอใจในสัมพันธภาพของครอบครัว และความรู้สึกถึงการเป็นที่รักและต้องการของครอบครัว จำนวนข้อคำถามทั้งหมด 12 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า มี 5 ระดับ โดย 1 คะแนน หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไปจนถึง 5 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง การแปลผลคะแนนรวมทั้ง 12 ข้อ มีค่าตั้งแต่ 12 - 60 คะแนน จากการหาความเชื่อมั่นของแบบประเมินความผูกพันในครอบครัว ในการศึกษาครั้งนี้ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบราก เท่ากับ .70

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ได้ผ่านการอนุมัติจาก

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล เอกสารรับรองเลขที่ MURA2020/376 และได้รับอนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้อำนวยการโรงเรียนที่จะเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยชี้แจงให้นักเรียนทราบถึงสิทธิในการตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัย โดยการตอบรับหรือปฏิเสธจะไม่มีผลกระทบใด ๆ กับนักเรียน และการตอบแบบสอบถามจะเป็นไปด้วยความสมัครใจ และสามารถยุติการทำแบบสอบถามได้ทุกเมื่อ ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามจะถูกเก็บไว้เป็นความลับและใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น ซึ่งแบบสอบถามที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลไม่มีการระบุชื่อ นามสกุล หรือสิ่งที่เป็นการระบุถึงตัวบุคคลของนักเรียน ส่วนหนังสือการยินยอมเข้าร่วมการวิจัยที่ลงนามโดยนักเรียนและผู้ปกครอง/ผู้มีอำนาจลงนาม จะไม่มีการนำไปเชื่อมโยงกับแบบสอบถามที่นักเรียนตอบ การนำเสนอผลการวิจัยเป็นการนำเสนอในภาพรวมทั้งหมด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากได้รับการอนุมัติทำการวิจัย จากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในคน คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดลยื่นต่อผู้อำนวยการโรงเรียนที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขออนุญาตเข้าทำการวิจัยในโรงเรียน โดยทีมผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

2. เมื่อได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้วิจัยได้เข้าประสานงานกับครูที่เกี่ยวข้องและพบกับนักเรียน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และสิทธิในการเข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ และประสานกับทางโรงเรียนเพื่อพบผู้ปกครอง/ผู้มีอำนาจลงนาม เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ แนวทางการวิจัย การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง หรือส่งเอกสารชี้แจงข้อมูล/คำแนะนำแก่ผู้เข้าร่วมวิจัย และหนังสือยินยอมโดยได้รับการบอกกล่าวและเต็มใจให้ผู้ปกครอง/ผู้มีอำนาจลงนาม

3. หลังจากผู้ปกครอง/ผู้มีอำนาจลงนามยินยอมให้นักเรียนเข้าร่วมการศึกษา และนักเรียนยินดีเข้าร่วมการวิจัยโดยการลงนามแล้ว จึงให้นักเรียนตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง การตอบแบบสอบถามใช้เวลาในช่วงเวลาที่ว่างจากการเรียนการสอน ตามที่ทางโรงเรียนจัดสรรเวลาให้เข้าเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งใช้เวลาประมาณ 30 - 45 นาที

4. หลังจากนักเรียนตอบแบบสอบถามครบถ้วนแล้ว ให้นักเรียนนำมาใส่ในกล่องปิดผนึกที่เปิดช่องไว้สำหรับใส่แบบสอบถามที่ผู้วิจัยเตรียมไว้ให้หน้าห้องเรียนด้วยตนเอง

5. ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ลงรหัสข้อมูล และวิเคราะห์ทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ทางสถิติ ดังนี้

1. สถิติบรรยาย โดยสถิติบรรยายที่นำมาใช้ คือ การแจกแจงความถี่ และร้อยละ ใช้ในการวิเคราะห์คุณลักษณะส่วนบุคคล ส่วนค่าเฉลี่ย ค่าพิสัย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้ในการ

วิเคราะห์ตัวแปรที่ศึกษา

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ การปรับตัว การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน และความผูกพันในครอบครัวกับความแข็งแกร่งในชีวิต ในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาส จากการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่าข้อมูลตัวแปรการปรับตัว การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน และความผูกพันในครอบครัว ไม่มีการแจกแจงแบบโค้งปกติ จึงวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน (Spearman's rank correlation coefficient) ส่วนตัวแปรเพศ วิเคราะห์โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพอยท์ไบเซรียล (Point - biserial correlation coefficient)

3. การวิเคราะห์ความสามารถของปัจจัยเพศ การปรับตัว การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน และความผูกพันในครอบครัว ในการร่วมกันทำนายความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาส โดยใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเชิงชั้น (Hierarchical regression analysis) โดยปัจจัยเพศทำให้เป็น Dummy variables ก่อนทำการวิเคราะห์ และได้มีการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น ได้แก่ ข้อมูลของตัวแปรแต่ละตัวมีการแจกแจงเป็นโค้งปกติ (Normality distribution) ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง (Linearity) ค่าความแปรปรวนของตัวแปรตามสำหรับทุกค่าของผลรวมตัวแปรอิสระต้องเท่ากัน (Homoscedasticity) ค่าความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้นต้องไม่มีความสัมพันธ์กันเอง (Autocorrelation) และตัวแปรอิสระที่ใช้ศึกษาต้องไม่มีความสัมพันธ์

กันเอง (Multicollinearity) ผลการตรวจสอบพบว่า เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 266 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 63.9 มีอายุเฉลี่ย 15.44 ปี ($SD = 1.83$) กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ร้อยละ 21.1, มัธยมศึกษาปีที่ 2 ร้อยละ 18.4, มัธยมศึกษาปีที่ 3 ร้อยละ 18.1, มัธยมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 16.5, มัธยมศึกษาปีที่ 5 ร้อยละ 15.0 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 10.9 ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 91.7) เชื้อชาติไทย (ร้อยละ 96.2) สถานภาพสมรสของบิดา - มารดาส่วนใหญ่แยกกันอยู่ (ร้อยละ 46.2) รองลงมา บิดา - มารดาอยู่ด้วยกัน (ร้อยละ 38.7) เมื่อกลับบ้านส่วนใหญ่วักอาศัยอยู่กับมารดา (ร้อยละ 37.6) ส่วนใหญ่ผู้ปกครองคือบิดา/มารดา (ร้อยละ 40.2) รายได้ครอบครัวต่อเดือนส่วนใหญ่ 5,000 - 10,000 บาท (ร้อยละ 46.2) เงินที่ได้รับจากบิดา/มารดา/ผู้ปกครองเพียงพอบ้างครั้ง (ร้อยละ 48.1)

2. ความแข็งแกร่งในชีวิต การปรับตัว การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน และความผูกพันในครอบครัว ของวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาส

จากการวิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรที่ศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนความแข็งแกร่งในชีวิตอยู่ระหว่าง 80 - 134 คะแนน โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 108.20 ($SD = 10.31$) โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีคะแนน ความแข็งแกร่งในชีวิตมากกว่าค่าเฉลี่ย

จำนวน 117 คนคิดเป็นร้อยละ 43.98 การปรับตัวมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ระหว่าง 2.82 - 5.69 คะแนน โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 ($SD = 0.51$) กลุ่มตัวอย่างมีการปรับตัวอยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 82.0 และมีการปรับตัวในระดับสูงร้อยละ 18.0 การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ระหว่าง 2.78 - 5.74 คะแนน โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 ($SD = 0.63$) กลุ่มตัวอย่างรับรู้ถึงการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนอยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 61.7 และรับรู้ถึงการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนในระดับสูงร้อยละ 38.3 และความผูกพันในครอบครัว มีคะแนนรวมอยู่ระหว่าง 18 - 60 คะแนน โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 40.90 ($SD = 7.20$) กลุ่มตัวอย่างมีความผูกพันในครอบครัวในระดับต่ำร้อยละ 3.4 มีความผูกพันในครอบครัวในระดับปานกลางร้อยละ 70.3 และมีความผูกพันในครอบครัวในระดับสูงร้อยละ 26.3

3. ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ การปรับตัว การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน และความผูกพันในครอบครัว กับความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาส

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับความแข็งแกร่งในชีวิต โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์พอยซ์ไบเซรียล พบว่าเพศมีความสัมพันธ์กับความแข็งแกร่งในชีวิต ($r = .170$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ตารางที่ 1) ส่วนการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง การปรับตัว การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน และความผูกพันในครอบครัวกับความแข็งแกร่งในชีวิต โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์

แบบสเปียร์แมน พบว่า การปรับตัว การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน และความผูกพันในครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความแข็งแกร่งในชีวิต

($r = .428$, $r = .457$, และ $r = .211$ ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพอยซ์ไบซีเรียล (r) ระหว่างเพศกับความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาส ($n = 266$)

ตัวแปร	r	p -value
เพศ	.170	.01

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน (r) ระหว่างการปรับตัว การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน และความผูกพันในครอบครัวกับความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาส ($n = 266$)

ตัวแปร	1	2	3	4
1. การปรับตัว	1.000			
2. การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน	.320**	1.000		
3. ความผูกพันในครอบครัว	.260**	.121*	1.000	
4. ความแข็งแกร่งในชีวิต	.428**	.457**	.211**	1.000

* $p < .05$, ** $p < .01$

4. ความสามารถของ เพศ การปรับตัว การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน และความผูกพันในครอบครัว ในการร่วมกันทำนายความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาส

การวิเคราะห์ความสามารถของปัจจัยเพศ การปรับตัว การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน และความผูกพันในครอบครัว ในการร่วมกันทำนายความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาส โดยใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเชิงชั้น จัดลำดับการนำตัวแปรเข้าสู่สมการทำนายตามการ

ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับความแข็งแกร่งในชีวิต และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่น ผู้วิจัยจึงจัดลำดับตัวแปรเข้าสู่สมการทำนายดังต่อไปนี้ 1) เพศ 2) การปรับตัว 3) ความผูกพันในครอบครัว และ 4) การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน ซึ่งผลจากการวิเคราะห์แสดงดังตารางที่ 3

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเชิงชั้น พบว่า เพศ การปรับตัว ความผูกพันในครอบครัว และการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความแข็งแกร่ง

ในชีวิตในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาสได้ร้อยละ 34.0 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($R^2 = .340$, $F = 33.651$, $p = .000$) และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาสอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติ คือ การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน ($\beta = .356$, $t = 6.566$, $p = .000$) และการปรับตัว ($\beta = .294$, $t = 5.118$, $p = .000$) (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเชิงชั้น (Hierarchical regression analysis) ของเพศ การปรับตัว การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน และความผูกพันในครอบครัวกับความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาส ($n = 266$)

ปัจจัยทำนาย	b	SE _b	β	t	p-value
Model 1					
ค่าคงที่ (Constant)	102.232	2.221		46.037	.000
เพศ	3.643	1.300	.170	2.802	.005
$R = .170$; $R^2 = .029$; Adjusted $R^2 = .025$; $F = 7.850$, $p = .005$					
Model 2					
ค่าคงที่ (Constant)	69.240	4.506		15.365	.000
เพศ	1.873	1.184	.087	1.582	.115
การปรับตัว	.179	.022	.450	8.157	.000
$R = .474$; $R^2 = .225$; Adjusted $R^2 = .219$; R^2 change = .196; $F = 38.171$, $p = .000$					
Model 3					
ค่าคงที่ (Constant)	66.487	4.872		13.646	.000
เพศ	1.875	1.181	.087	1.587	.114
การปรับตัว	.168	.023	.423	7.279	.000
ความผูกพันในครอบครัว	.120	.082	.084	1.467	.144
$R = .481$; $R^2 = .231$; Adjusted $R^2 = .222$; R^2 change = .006; $F = 26.276$, $p = .000$					
Model 4					
ค่าคงที่ (Constant)	53.050	4.964		10.687	.000
เพศ	1.322	1.100	.062	1.202	.230
การปรับตัว	.117	.023	.294	5.118	.000
ความผูกพันในครอบครัว	.129	.076	.090	1.700	.090
การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน	.252	.038	.356	6.566	.000
$R = .583$; $R^2 = .340$; Adjusted $R^2 = .330$; R^2 change = .109; $F = 33.651$, $p = .000$					

การอภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยเพศ การปรับตัว การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน และความผูกพันในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่าปัจจัยเพศ การปรับตัว การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน และความผูกพันในครอบครัวสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาสได้ร้อยละ 34.0 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ การปรับตัว และการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน ส่วนตัวแปรเพศ และความผูกพันในครอบครัวมีอิทธิพลต่อความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาสอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอภิปรายผลการศึกษได้ ดังนี้

การปรับตัว ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าการปรับตัวมีความสัมพันธ์ทางบวก และมีอิทธิพลต่อความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาที่พบว่า การปรับตัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความแข็งแกร่งในชีวิต (สุวิณี ภารา, 2555; Haktanir et al., 2021; Hezarian et al., 2021) และการปรับตัวมีอิทธิพลต่อความแข็งแกร่งในชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (สุวิณี ภารา, 2555) การที่ผลการศึกษครั้งนี้พบว่า การปรับตัวมีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาส สามารถอธิบายได้ว่าวัยรุ่นที่ปรับตัวได้จะมีลักษณะเห็นคุณค่าในตนเอง

มองเห็นตนเองในทางบวก รวมถึงสถานการณ์ในทางบวก สามารถจัดการความเครียดหรือปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้วัยรุ่นมีความแข็งแกร่งในชีวิต (รัตติยาพร ทองญวน และคณะ, 2555) จากการศึกษาจะเห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการปรับตัวโดยรวมทั้ง 4 ด้านคือ ด้านการเรียน ด้านสังคม ด้านอารมณ์ และด้านความรู้สึกต่อสถานศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 82) รองลงมาคือ มีการปรับตัวอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 18) ตามลำดับ และพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการปรับตัวด้านสังคมสูงสุด รองลงมาคือ การปรับตัวด้านความรู้สึกต่อสถานศึกษา แสดงถึงการที่วัยรุ่นสามารถเข้ากับเพื่อนและบุคคลอื่นในโรงเรียนได้ รู้สึกพึงพอใจต่อการเรียนในสถานศึกษา รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งและได้รับการยอมรับในโรงเรียน ทำให้รู้สึกมีคุณค่าในตนเอง (I am) (เปรมพร มั่นเสมอ, 2545; รัตติยาพร ทองญวน และคณะ, 2564; อมราพร สุรการ, 2555) มีเพื่อนที่พร้อมจะช่วยเหลือ (I have) นอกจากนี้การที่วัยรุ่นมีเป้าหมายในการเรียน มองสถานการณ์ด้านการเรียนเป็นทางบวก มีกลวิธีในการแก้ปัญหาการเรียน ทำให้วัยรุ่นจัดการความเครียดได้อย่างเหมาะสม เชื่อมั่นว่าตนเองมีความสามารถในการจัดการปัญหาต่าง ๆ รวมถึงเชื่อว่าจะสามารถเรียนจบการศึกษาได้ (I can) นำไปสู่ความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง (I am) (สุวิณี ภารา, 2555; อมราพร สุรการ, 2555) จึงอาจกล่าวได้ว่านักเรียนที่มีการปรับตัวดี จะมีความแข็งแกร่งในชีวิตสูง

การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าการสนับสนุนทางสังคมจาก

เพื่อนมีความสัมพันธ์ทางบวก และมีอิทธิพลต่อความแข็งแกร่งในชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาที่พบว่า การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Graber et al., 2016; Markstrom et al., 2000; Van Harmelen, Blakemore, Goodyer, & Kievit, 2021) และการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนมีอิทธิพลต่อความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่นด้อยโอกาสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Graber et al., 2016)

จากที่ผลการศึกษาค้างนี้พบว่า การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนมีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อความแข็งแกร่งในชีวิต อาจอธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างอยู่ในช่วงวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่มีความสำคัญกับเพื่อนเป็นอย่างมาก ต้องการการยอมรับจากเพื่อน ให้ความสำคัญในการคบเพื่อน อยากได้รับความรักและเอาใจใส่ โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างซึ่งอยู่ในโรงเรียนประจำ ใช้เวลาส่วนใหญ่ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันกับเพื่อน ดังนั้นเพื่อนจึงเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความใกล้ชิดที่สามารถจะให้ความช่วยเหลือเพื่อตอบสนองความต้องการที่วัยรุ่นคาดหวังมากที่สุด ซึ่งการศึกษาค้างนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับรู้ถึงการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 61.7) และรับรู้ถึงการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนในระดับสูง (ร้อยละ 38.3) แสดงถึงวัยรุ่นกลุ่มตัวอย่างนี้ มีการรับรู้ถึงการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน โดยเพื่อนน่าจะแสดงความห่วงใย สอบถามถึงความต้องการการช่วยเหลือ และพร้อมให้ความ

ช่วยเหลือในสิ่งที่ต้องการ ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่ของหรือคำแนะนำในด้านการเรียน หรือการใช้ชีวิตประจำวัน ทำให้วัยรุ่นรับรู้ว่าคุณมีเพื่อนที่ช่วยเหลือ (I have) ซึ่งการได้รับการช่วยเหลือจากกลุ่มเพื่อนจะทำให้วัยรุ่นรับรู้ว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม รู้สึกมีตัวตน ร่วมกับการที่วัยรุ่นรับรู้ว่าคุณเป็นคนที่คอยให้กำลังใจ และให้ข้อมูลย้อนกลับโดยเฉพาะข้อมูลทางบวก เช่น การชมเชย ทำให้วัยรุ่นมองเห็นตนเองทางด้านบวก และรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง (I am) นอกจากนี้ยังทำให้วัยรุ่นรับรู้ถึงศักยภาพในการแก้ปัญหาของตนเองมากขึ้น และเชื่อมั่นว่าสามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ได้ (I can) (อมราพร สุรการ, 2555; Graber et al., 2016; Markstrom et al., 2000) นักเรียนที่มีการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนสูงจึงน่าจะมีความแข็งแกร่งในชีวิตสูง

เพศ ผลการศึกษาค้างนี้พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาส และเพศหญิงมีคะแนนเฉลี่ยความแข็งแกร่งในชีวิตสูงกว่าเพศชาย น่าจะอธิบายได้จากพัฒนาการที่มีความแตกต่างกันของเพศชายและเพศหญิงทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ การรู้จัก จัดสังคม และพฤติกรรม โดยในช่วงวัยรุ่นเพศหญิงจะมีพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไปในด้านต่าง ๆ รวดเร็วกว่าเพศชาย จึงอาจทำให้เพศหญิงต้องพยายามปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมให้ได้อย่างรวดเร็ว พยายามค้นหาวิธีการจัดการกับปัญหาด้วยตนเอง (สมพร รุ่งเรืองกลกิจ, อิงกญา โคตนารา, เนตรชนก แก้วจันทา และชมพูท กาบคำบา, 2560; สุริยเดว ทรีปาตี, 2550) ทำให้เพศหญิงสามารถจัดการปัญหา

ต่าง ๆ ได้ (I can) อีกทั้งเพศหญิงจะมีการแสดงออกด้านอารมณ์ที่ชัดเจนมากกว่าเพศชาย ไม่ว่าจะเป็นการให้ความสำคัญกับผู้อื่น การเอาใจใส่ผู้อื่น ในขณะที่เพศชายมักจะไม่นับบอกความรู้สึกกับผู้อื่น และมีความคิดที่มุ่งเน้นในเรื่องของตนเองมากกว่า จึงทำให้เพศหญิงมีแนวโน้มที่จะแสดงออกถึงความรัก ความห่วงใย เห็นอกเห็นใจผู้อื่น รับรู้ว่าคุณค่าในตนเองเป็นผู้ที่สามารถรักและถูกรักได้ รู้สึกมีคุณค่าในตนเอง (I am) และเชื่อว่ามีความสามารถไว้วางใจได้คอยอยู่เคียงข้างเสมอ (I have) (สุวิณี ภารา, 2555; Grotberg, 1995; Sun & Stewart, 2007) เพศหญิงจึงมีแนวโน้มที่จะมีคะแนนเฉลี่ยความแข็งแกร่งในชีวิตสูงกว่าเพศชาย

อย่างไรก็ดีแม้ว่าการศึกษารุ่นนี้จะพบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับความแข็งแกร่งในชีวิต แต่เพศ มีอิทธิพลต่อความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาสอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ อาจเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างทั้งเพศชายและเพศหญิงนั้นต้องเผชิญสถานการณ์เดียวกันอยู่ในสภาพแวดล้อมเหมือนกัน รวมถึงต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนเช่นเดียวกัน จึงอาจทำให้เพศไม่มีอิทธิพลมากพอในการทำนายความแข็งแกร่งในชีวิตในกลุ่มตัวอย่างนี้

ความผูกพันในครอบครัว การที่ผลการศึกษารุ่นนี้พบว่า ความผูกพันในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อาจอธิบายได้ว่า บริบทของวัยรุ่นทั่วไปจะมีการรับรู้ถึงบรรยากาศความรู้สึกผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ทั้งในด้านความรู้สึกใกล้ชิดกับบิดา

มารดา การได้รับการเอาใจใส่ดูแล ความพอใจในสัมพันธภาพภายในครอบครัว รู้สึกเป็นที่รักและที่ต้องการในครอบครัว (พิสมัย นพรัตน์, 2543; Orozco-Solis et al., 2021) ซึ่งครอบครัวถือเป็นแหล่งสนับสนุนพื้นฐานที่สำคัญของวัยรุ่น เป็นสถานที่ที่ทำให้วัยรุ่นมีความใกล้ชิดกับบิดามารดา ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากสมาชิกในครอบครัว (I have) ได้เรียนรู้ถึงการเป็นผู้ให้และรับความรัก รู้สึกเป็นที่รักเป็นที่ต้องการของคนในครอบครัว (I am) ทำให้วัยรุ่นสามารถขอความช่วยเหลือจากคนในครอบครัวเมื่อต้องการได้ (I can) (เมธิรา ไกรนที, วันชัย ธรรมจักร และอุทิศ สังขรัตน์, 2563; วัชรินทร์ กระแสศักดิ์ และคณะ, 2554) นักเรียนที่มีความผูกพันในครอบครัวสูงจึงแนวโน้มที่จะมีความแข็งแกร่งในชีวิตสูง

อย่างไรก็ดีการศึกษารุ่นนี้พบว่า ความผูกพันในครอบครัวมีอิทธิพลต่อความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาสอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ อาจเนื่องจากในวัยรุ่นกลุ่มตัวอย่างถึงแม้ส่วนใหญ่จะมีความผูกพันในครอบครัวในระดับปานกลางถึงสูง แต่เมื่อต้องเข้ามาอยู่ในโรงเรียนสำหรับเด็กด้อยโอกาส ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำ กลุ่มตัวอย่างต้องแยกจากครอบครัวมาใช้เวลาร่วมกับครูและเพื่อน และด้วยปัญหาทางเศรษฐกิจ กลุ่มตัวอย่างจึงมีความลำบากทั้งด้านการเดินทางและการติดต่อกับครอบครัว ทำให้มีโอกาสดูติดต่อกับครอบครัวได้น้อย ซึ่งขณะอยู่ในโรงเรียนเมื่อต้องเผชิญปัญหา กลุ่มตัวอย่างจึงมีครูและเพื่อนเป็นบุคคลสำคัญที่จะนึกถึงและติดต่อขอความช่วยเหลือแทนที่บุคคลในครอบครัว ดังนั้นถึงแม้

การศึกษาจะพบว่าความผูกพันในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความแข็งแกร่งในชีวิต แต่น่าจะไม่มีอิทธิพลมากพอที่จะทำนายความแข็งแกร่งในชีวิตในกลุ่มตัวอย่างนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการปรับตัวที่มีประสิทธิภาพ และพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน อันจะช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาส

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาสในภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย และศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ร่วมด้วย ซึ่งน่าจะสามารรถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาสได้เพิ่มขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมที่ให้คำแนะนำในการทำวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จ ขอขอบคุณสภากาชาดไทย ที่ให้การสนับสนุนทุนการศึกษาในครั้งนี้ และขอขอบคุณผู้เข้าร่วมวิจัยทุกท่านที่ยินดีเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

ชัยญักษ์ สิริธรรมาโรจน์, สกล วรเจริญศรี และปริญญา มีสุข. (2560). ความภาคภูมิใจในตนเองและความหุนตัวของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยศิลปากร สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 10(3), 512-529.

เปรมพร มั่นเสมอ. (2545). *การปรับตัว กลวิธีการเผชิญปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 1*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พัชรินทร์ นันทจันทร์. (2558). *ความแข็งแกร่งในชีวิต: แนวคิด การประเมิน และการประยุกต์ใช้*. กรุงเทพฯ: จุฑทอง.

พัชรินทร์ นันทจันทร์, วารินทร์ ถาน้อย, โสภิน แสงอ่อน, มาณวิภา พัฒนมาศ และช่อทิพย์ อินทรักษา. (2560). ปัจจัยทำนายความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาส. *วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต*, 31(1), 13-28.

พัชรินทร์ นันทจันทร์, ศรีสุดา วณาสสิน, ถัดดา แสนสีหา, ขวัญพนมพร ธรรมไทย และพิศสมัย อรทัย. (2554). ความแข็งแกร่งในชีวิตและพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่นไทย. *วารสารจิตพยาบาลสาร*, 17(3), 430-443.

พิศสมัย นพรัตน์. (2543). *ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

มะลิวรรณ วงษ์จันทร์, พัทรินทร์ นันทจันทร์ และโสภิน แสงอ่อน. (2558). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความแข็งแกร่งในชีวิตในวัยรุ่น. *วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต*, 29(1), 57-75.

เมธิรา ไกรนที, วันชัย ธรรมสังการ และอุทิศ สังขรัตน์. (2563). ครอบครัว: สถาบันหลักทางสังคมกับบทบาทการพัฒนามนุษย์แบบองค์รวม. *วารสารปริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 33(1), 1-16.

รัตติกาล ชศสุข. (2553). *การปรับตัวของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนแบบ อยู่ประจำ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

รัตติยาพร ทองฉนวน, ฉัฐวิณี สิทธิศิริอรอด, คุณเดือน พันธมนาวิน และวิชัยญา วันโณ. (2564). ผลการส่งเสริมการปรับตนเพื่อเอาชนะอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจังหวัดพังงา. *วารสารศรีนครินทร์ วิโรฒ วิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 13(26), 120-132.

วัชรินทร์ กระแสดีชัย, วรณิ เดียววิเศษ และจินดา วัชรสินธุ์. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างประเพณี ครอบครัว ความผูกพันในครอบครัวกับความเข้มแข็งทางใจของวัยรุ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา*, 6(2), 59-68.

ศิริพร ณ นคร. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ อายุ เหตุการณ์ที่สร้างความยุ่งยากใจ ความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน และการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม กับความเข้มแข็งในชีวิตในวัยรุ่นกลุ่มด้อยโอกาสไทยในจังหวัดหนึ่งในภาคกลาง. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทฉบับที่]. มหาวิทยาลัยมหิดล.

ศุภางค์ สองเมือง. (2554). กลไกการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 42 จังหวัดสตูล. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทฉบับที่]. มหาวิทยาลัยทักษิณ.

สมพร รุ่งเรืองกลกิจ, อิงคภา โคตนาธา, เนตรชนก แก้วจันทา และชมพูนุท กาบคำบา. (2560). พัฒนคติของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งต่อเพศภาวะในสังคมไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 43(2), 84-114.

สุริยเดว ทรีปาตี. (2550). พัฒนาการและการปรับตัวในวัยรุ่น. เข้าถึงเมื่อ 22 มีนาคม 2562, จาก <http://www.nicfd.cf.mahidol.ac.th/th/images/documents/3.pdf>

สุวิณี ภารา. (2555). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งในชีวิตของวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทฉบับที่]. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อนันต์ อุ่นแก้ว. (2544). การพัฒนาสุขภาพจิตเด็กด้อยโอกาส. ใน *การประชุมวิชาการกรมสุขภาพจิต ครั้งที่ 7 ปี 2544 "ความสุขที่พอเพียง"* (หน้า 57). กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

อมรวิรัช นาคกรรพ. (2557). เด็กด้อยโอกาส จุลพลิกพื้นอนาคตของชาติ. ใน *การประชุมวิชาการ "อภิวัฒน์การเรียนรู้...สู่จุดเปลี่ยนประเทศไทย"* (หน้า 1 - 22). สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน

อรพินทร์ ชูชม, สุภาพร ธนะชานันท์ และทัศนาทองภักดี. (2555). ปัจจัยเชิงเหตุและผลของภูมิคุ้มกันทางจิตของเยาวชน. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 18(2), 1-15.

อมรพร สุรกร. (2555). การศึกษาองค์ประกอบและตัวแปรเชิงสาเหตุของการปรับตัวของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทฉบับที่]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Altundag, Y., & Bulut, S. (2014). Prediction of resilience of adolescents whose parents are divorced. *Psychology*, 5, 1215-1223.

Auerswald, C. L., Piatt, A. A., & Mirzazadeh, A. (2017). Research with disadvantaged, vulnerable and/or marginalized adolescents. *Innocenti Research Briefs*, 6, 1-17.

Baker, R. W., McNeil, O. V., & Siryk, B. (1985). Expectation and reality in freshman adjustment to college. *Journal of Counseling Psychology*, 32(1), 94-103.

Child Welfare Information Gateway. (2018). *Parenting children and youth who have experienced abuse or neglect*. Retrieved June 13, 2019 from <https://www.childwelfare.gov/pubs/parenting-CAN/>

Chowdry, H., & McBride, T. (2017). *Disadvantage, behaviour and cognitive outcomes*. Retrieved June 29, 2023 from <https://www.eif.org.uk/report/disadvantage-behaviour-and-cognitive-outcomes>

Chung, J. O. K., Lam, K. K. W., Ho, K. Y., Cheung, A. T., Ho, L. L. K., Gibson, F. et al. (2018). Relationships among resilience, self-esteem, and depressive symptoms in Chinese adolescents. *Journal of Health Psychology*, 19, 1-10.

Cohen, J. (1992). A power primer. *Psychological Bulletin*, 112(1), 155-159. Dias, P. C., & Cadime, I. (2017). Protective factors and resilience in adolescents: The mediating role of self-regulation. *Psicologia Educativa*, 23, 37-43.

Erdem, S. (2017). Attachment to parents and resilience among high school students. *Journal of Positive Psychology & Wellbeing*, 1(1), 22-33.

Faul, F., Erdfelder, E., Lang, A. G., & Buchner, A. (2007). G*Power 3: A flexible statistical power analysis program for the social, behavioral, and biomedical sciences. *Behavior Research Methods*, 39 (2), 175-191.

- Gomez, M., Vincent, A., & Toussaint, L. L. (2013). Correlates of resilience in adolescents and adults. *International Journal of Clinical Psychiatry and Mental Health*, 1, 18-24.
- Graber, R., Turner, R., & Madill, A. (2016). Best friends and better coping: Facilitating psychological resilience through boys' and girls' closest friendships. *British Journal of Psychology*, 107 (2), 338-358.
- Grotberg, E. H. (1995). *A guide to promoting resilience in children: Strengthening the hums spirit*. Bernard Van Leer.
- Grotberg, E. H. (1997). *The international resilience project: Findings from the research and the effectiveness of interventions*. Retrieved March 20, 2018 from <http://resilnet.uiue.edulibrary/grotb97a.html>.
- Haktanir, A., Watson, J. C., Ermis-Demirtas, H., Karaman, M. A., Freeman, P. D., Kumaran, A., et al. (2021). Resilience, academic self-concept, and college adjustment among first-year students. *Journal of College Student Retention: Research, Theory & Practice*, 23(1), 167-178.
- Hezarian, S., Bakhtiarpour, S., Pasha, R., Asgari, P., & Hafezi, F. (2021). The relationship of social adjustment and resilience with attitudes towards drugs in high school boy and girl students. *Zahedan Journal of Research in Medical Sciences*, 23(4), 1-7.
- Jané-Llopis, E., & Braddick, F. (2008). *Mental health in youth and education*. European Communities. Karatas, Z., & Cakar, F. S. (2011). Self-esteem and hopelessness, and resiliency: An exploratory study of adolescents in Turkey. *International Education Studies*, 4(4), 84-91.
- Khare, S. (2018). Adolescents: Problem and solution. *Edu World Journal*, 10(1), 22-29.
- Ma, J., Grogan-Kaylor, A., & Delva, J. (2016). Behavior problems among adolescents exposed to family and community violence in Chile. *Family Relations Journal*, 65(3), 502-516.
- Malecki, C. K., & Demaray, M. K. (2002). Measuring perceived social support: Development of the Child and Adolescent Social Support Scale (CASSS). *Psychology in the Schools*, 39(1), 1-18.
- Malecki, C. K., Demaray, M. K., & Elliott, S. N. (2014). *A working manual on the development of the child and adolescent social support scale (2000)*. Retrieved November 3, 2020 from <https://img1.wsimg.com/blobby/go/0945c099-6201-4d5f-8d3e-ce9d69261f44/downloads/Child%20and%20Adolescent%20Social%20Support%20Scale.pdf?ver=1621375884475>
- Markstrom, C. A., Marshall, S. K., & Tryon, R. J. (2000). Resiliency, social support, and coping in rural low-income Appalachian adolescents from two racial groups. *Journal of Adolescence*, 23(6), 693-703.
- Mariner, P., Cacioli, J-P., & Moore, K.A. (2014). The relationship of attachment to resilience and their impact on stress. In K. Kaniasty, K. A. Moore, S. Howard & P. Buchwald (Eds.), *Stress and anxiety: Applications to social and environmental threats, psychological well-being, occupational challenges, and developmental psychology* (pp.73-82). Berlin: Logos.
- Masten, A. S. (2013). Risk and resilience in development. In P. D. Zelazo (Ed.), *The Oxford handbook of developmental psychology* (pp. 579-607). Oxford University Press.
- Mestre, J. M., Núñez-Lozano, J. M., Gómez-Molinero, R., Zayas, A. & Guil, R. (2017). Emotion regulation ability and resilience in a sample of adolescents from a suburban area. *Frontiers in Psychology*, 8, 1-13.
- Moksnes, U. K., & Lazarewicz, M. (2017). The association between stress, resilience, and emotional symptoms in Norwegian adolescents from 13 to 18 years old. *Journal of Health Psychology*, 24(8), 1093-1102.
- Orozco-Solis, M. G., Bravo-Andrade, H. R., Ruvalcaba-Romer, N. A., & Alfaro-Beracoechea, L. N. (2021). Teen resilience: The role of school and family connectedness. *Revisita de Estudios e Investigación en Psicología y Educación*, 8(1), 20-36.
- Peng, L., Zhang, J., Li, M., Li, P., Zhang, Y., Zuo, X., et al. (2012). Negative life events and mental health of Chinese medical students: The effect of resilience, personality and social support. *Psychiatry Research*, 196, 138-141.

- Perron, J. L., Cleverley, K., & Kidd, S. A. (2014). Resilience, loneliness, and psychological distress among homeless youth. *Psychiatric Nursing*, 28(4), 226-229.
- Resnick, M. D., Bearman, P. S., Blum, R. W., Bauman, K. E., Harris, K. M., Jones, J., et al. (1997). Protecting adolescents from harm: Findings from the national longitudinal study on adolescent health. *Journal of the American Medication Association*, 278(10), 823-832.
- Rew, L., Taylor-Seehafer, M., Thomas, N. Y., & Yockey, R. D. (2001). Correlates of resilience in homeless adolescents. *Journal of Nursing Scholarship*, 33(1), 33-40.
- Rutter, M. (2012). Resilience as a dynamic concept. *Development and Psychopathology*, 24, 335-344.
- Sabouripour, F., & Roslan, S. B. (2015). Resilience, optimism and social support among international students. *Asian Social Science*, 11(15), 159-170.
- Salami, S. O. (2010). Moderating effects of resilience, self-esteem and social support on adolescents' reactions to violence. *Asian Social Science*, 6(12), 101-110.
- Santrock, J. W. (2011). Adolescence: Physical and cognitive development in adolescence, In J. W. Santrock (Ed.), *Life-span development* (pp 348-379). McGraw Hill.
- Solomon, O. (2013). *Exploring the relationship between resilience, perceived stress and academic achievement*. Retrieved May 10, 2020 from <https://e-space.mmu.ac.uk/576570/>
- Sun, J., & Stewart, D. (2007). Age and gender effects on resilience in children and adolescents. *International Journal of Mental Health Promotion*, 9(4), 16-25.
- Van Harmelen, A. L., Blakemore, S. J., Goodyer, I. M., & Kievit, R. A. (2021). The interplay between adolescent friendship quality and resilient functioning following childhood and adolescent adversity. *Adversity and Resilience Science*, 2, 37-50.
- Werner, E. E., & Smith, R. S. (2001). *Journeys from childhood to midlife: Risk, resilience, and recovery*. Cornell University Press.
- Wild, L. G., Flisher, A. J., & Robertson, B. A. (2013). Risk and resilience in orphaned adolescents living in a community affected by AIDS. *Youth & Society*, 45(1), 140-162.
- World health organization [WHO]. (2023). *Adolescent health*. Retrieved June 29, 2023 from https://www.who.int/health-topics/adolescent-health#tab=tab_1
- Ziaian, T., de Anstiss, H., Antoniou, G., Baghurst, P., & Sawyer, M. (2012). Resilience and its association with depression, emotional and behavioral problems, and mental health service utilization among refugee adolescents living in South Australia. *International Journal of Population Research*, 2012, 1-9.